

*„Conferința comună destinată judecătorilor, experților tehnici judiciari din domeniul cadastrului, topografiei și geodeziei și reprezentanților Oficiilor de Cadastru și Publicitate Imobiliară, în vederea înțelegerii procedurilor de fundamentare, de realizare și interpretare a expertizelor tehnice judiciare, pentru încadrarea acestora în sistemul unitar de cadastru și carte funciară ca sistem de importanță națională și constituirea acestora ca instrumente facile în mâna judecătorilor ca și contribuție importantă în înfăptuirea actului de justiție în România,,
-Deva, 15-16 martie 2018-*

AȘTEPTĂRILE JUDECĂTORILOR DIN PARTEA EXPERTILOR

În esență, consider că principala așteptare a judecătorilor din partea experților, indiferent de specializarea acestora, este următoarea: **furnizarea într-un termen cât mai scurt a unui raport de expertiză întocmit cu respectarea întocmai a normelor de procedură, raport de expertiză care să răspundă într-un mod clar, concis și bine argumentat științific, tuturor obiectivelor stabilite de judecător.**

Pornind de la premisa că scopul conferinței la care am onoarea să particip este acela de a limpezi la nivel interdisciplinar anumite chestiuni mai degrabă de ordin practic decât teoretic, în urma consultării cu mai mulți colegi judecători și fără a avea pretenția că am epuizat toate așteptările judecătorilor din partea experților, sau că cele de mai jos sunt așteptări comune tuturor judecătorilor, am încercat să identific acele bune practici care, venite din partea experților către judecători, ar putea conduce la înfăptuirea unui act de justiție de calitate, într-un termen rezonabil.

Făcând precizarea că aspectele prezentate mai jos nu derivă neapărat din cazuri concrete, că acestea reprezintă mai degrabă așteptări „preventive,, din dorința de evitare în viitor a unor posibile neajunsuri de ordin procedural în cauzele în care sunt dispuse expertize tehnice judiciare, sperând că sunt în asentimentul colegilor judecători, apreciez că, ulterior încuviințării unei expertize tehnice judiciare, *judecătorul cauzei are următoarele așteptări:*

A. Fiecare obiectiv al expertizei să primească propriul răspuns, evitarea formulării unui singur răspuns comun/unei singure concluzii pentru două sau mai multe obiective.

Din moment ce au fost stabilite de instanță mai multe obiective distincte, este de presupus că s-a procedat astfel în considerarea faptului că este în interesul unei juste soluționări a cauzei să se afle răspunsuri distincte la fiecare obiectiv al expertizei.

Prin urmare, nu este deloc utilă soluționării cauzei o „comasare,, a două sau mai multe obiective, cu consecința formulării unui singur răspuns, chiar dacă, în opinia expertului, o astfel de abordare este mai practică.

B. Evitarea exprimării în cuprinsul raportului de expertiză a unui punct de vedere juridic, aprecieri ale expertului asupra stării de fapt ori atestări ale unor stări de fapt bazate doar pe susțineri ale părților, punct de vedere sau aprecieri/atestări care să sugereze explicit o posibilă soluție pe fondul cauzei; evitarea inserării în cuprinsul raportului de expertiză a unor informații/elemente străine de obiectul expertizei.

Sunt avute în vedere posibile situații când, spre exemplu, având de verificat în teren o situație de suprapunere de titluri de proprietate într-un dosar cu obiect anulare titlu, după ce constată din punct de vedere tehnic suprapunerea de parcele, expertul și-ar continua concluziile în sensul că „*titlul pârâtului este nul, fiind emis cu încălcarea prevederilor art. X din Legea Y,,* .

Sau posibilele situații când, spre exemplu, în dosare cu obiect uzucapiune, expertul ar descrie operațiunile desfășurate la fața locului astfel : „*În continuare am procedat la măsurarea terenului pe care reclamantul îl folosește de peste 30 de ani, în mod public, pașnic și netulburat,,* .

La categoria „*informații/explicații străine de obiectul expertizei,,* aș menționa posibilele explicații date de expert în chiar cuprinsul raportului despre cauzele întârzierii în efectuarea lucrării;

astfel de date desigur că se pot comunica instanței, anterior sau prin înscris separat deodată cu raportul de expertiză, însă pare nepotrivit a fi inserate în cuprinsul expertizei, *care este și trebuie să rămână o probă științifică, limitată în conținut la ceea ce legea prevede: constatările și concluziile motivate ale expertului* (art. 336 alin. 1 Cod procedură civilă).

Desigur că judecătorul cauzei ar putea ignora acele părți din cuprinsul raportului care exced obiectului expertizei prin prisma competențelor legale ale expertului, însă pentru părțile din dosar astfel de situații pot naște suspiciuni cu privire la imparțialitatea expertului și prin urmare se poate ajunge la contestarea întregului raport de expertiză.

C. Mai multă rigoare în ceea ce privește respectarea condițiilor de formă ale raportului de expertiză, o atentă verificare a exemplarelor raportului de expertiză, anterior transmiterii la instanță.

Se pot astfel evita situațiile de transmitere la instanță a unor rapoarte realizate de un colectiv de experți dar care sunt semate doar de unul sau doi dintre cei trei experți, sau situații în care unele exemplare ale raportului de expertiză au pagini sau anexe lipsă.

D. Informarea instanței de îndată cu privire la orice neclaritate în privința obiectivelor fixate pentru expertiză, și nu doar prin raportul de expertiză.

Pornind de la premisa legală (art. 330 alin. 1 Cod procedură civilă) că judecătorul ordonă efectuarea expertizei pentru a cunoaște părerea unor specialiști într-un domeniu pe care nu îl stăpânește din punct de vedere al pregătirii sale profesionale, este posibil ca tocmai datorită necunoașterii terminologiei specifice unor domenii strict specializate, obiectivele fixate pentru expertiză să nu fie clare sau să fie susceptibile de două sau mai multe înțelegeri pentru un specialist al domeniului.

În astfel de situații, apare ca firesc demersul expertului de a cere precizări/lămuriri asupra obiectivului expertizei, *dar un atare demers trebuie făcut de îndată ce expertul a luat cunoștință de obiectivele expertizei*, evitându-se astfel tergiversarea soluționării cauzei prin solicitarea de lămuriri/completări ulterior depunerii raportului în care expertul consemnează că un anume obiectiv nu a fost clar și din acest motiv nu a formulat un raspuns.

E. La raportul de expertiză să fie atașate toate dovezile de citare a părților la fața locului.

Aceasta deoarece nu este suficientă mențiunea în raport despre prezența părților la fața locului și prezentarea susținerilor/explicațiilor lor. Din perspectiva verificării îndeplinirii corecte a procedurii de citare, în raport de prevederile art. 335 alin. 1 Cod procedură civilă, dovezile de citare trebuie să se regăsească fizic, alăturate raportului de expertiză.

F. Să fie informată instanța de îndată, și nu doar în cuprinsul raportului, dacă unul sau mai multe dintre obiectivele stabilite pentru expertiză exced specializării pentru care expertul a fost atestat.

În acest fel, pe de o parte sunt respectate prevederile art. 14 alin. 1 din OG nr. 2/2000 (conform cărora expertul poate efectua expertize tehnice judiciare numai în specialitatea în care a fost atestat), iar pe de altă parte, aflând cât mai devreme despre această împrejurare, judecătorul are posibilitatea să desemneze în timp util și un alt expert cu specializarea necesară pentru a răspunde acelor obiective.

Astfel s-ar evita situații în care de exemplu se cere expertului desemnat să facă, pe lângă identificarea și măsurarea terenului și o evaluare a terenului sau a unor lucrări agricole, iar expertul abia prin raportul întocmit informează instanța că respectivul obiectiv este de competența unui expert evaluator sau expert agricol.

G. Să se răspundă la fiecare adresă a instanței, chiar dacă răspunsul este similar cu cel anterior (cum ar fi „nu s-a finalizat raportul de expertiză,,), cu prezentarea noilor motive care au determinat noua întârziere și indicarea timpului estimat până la finalizarea lucrării.

O asemenea abordare, pe lângă faptul că permite păstrarea unui contact permanent între instanță și expert, constituie și o sursă de informare a părților cu privire la stadiul expertizei și în același timp permite judecătorului să aprecieze dacă nedepunerea lucrării la termenul fixat este justificată sau nu ; în lipsa vreunui raspuns al expertului la adresele instanței, judecătorul nu ar avea niciun temei să considere că întârzierea în întocmirea raportului de expertiză este justificată și prin urmare datorită „tăcerii,, expertului se poate ajunge la aplicarea de amenzi judiciare.

H. Raportul de expertiză să cuprindă copii conforme ale tuturor înscrisurilor (în întregime sau extras) pe baza cărora expertul și-a formulat concluziile, chiar dacă acestea se regăsesc sub o formă sau alta la dosarul cauzei.

Sunt avute în vedere inclusiv extrasele CF, copii în extenso ale cărților funciare, planuri cadastrale, extrase ale planurilor de carte funciară etc., întrucât nu puține sunt situațiile în care, de la depunerea de către părți a acelor înscrisuri la dosar, s-au produs modificări în evidențele de carte funciară de care expertul ar fi putut să țină seama, dar instanța să nu aibă cunoștința de acele modificări.

În plus, regăsirea în raport a tuturor înscrisurilor la care a făcut referire expertul conduce la o mai facilă studiere și înțelegere a raportului de expertiză.

I. Să nu se condiționeze depunerea raportului de expertiză la dosar de plata efectivă către expert a sumelor aflate în contul biroului local pentru expertize tehnice judiciare.

Aceasta deoarece momentul la care judecătorul poate dispune plata onorariului către expert este stabilit de lege și nu este la libera apreciere a judecătorului, acel moment fiind obligatoriu ulterior depunerii raportului de expertiză la dosarul cauzei (art. 17 alin. 4 și art. 22 din OG nr. 2/2000).

Este adevărat că în practică sunt situații în care, fiind stabilit un onorariu definitiv mai mare decât onorariul provizoriu, partea obligată la plata diferenței de onorariu nu mai efectuează plata.

Dacă în materie penală prevederile art. 273 alin. 5 Cod procedură penală exclud practic posibilitatea ca expertul să nu-și poată încasa întreg onorariul definitiv stabilit în favoarea sa, fiind stabilit că sumele convenite experților se plătesc din fondul cheltuielilor judiciare special alocat, în materie civilă legea nu prevede această posibilitate.

Practic, dacă într-un proces civil partea nu plătește de bunăvoie diferența de onorariu, expertul nu are la îndemână decât posibilitatea de a pune în executare silită încheierea executorie prevăzută de art. 339 alin. 2 Cod procedură civilă, demers care, pe lângă faptul că implică noi costuri și timp alocat din partea expertului, ar putea fi sortit eșecului, dacă partea urmărită silit este insolubilă. Finalmente, expertul poate ajunge în situația de a nu fi plătit pentru munca prestată.

O atare situație nu este deloc firească, dar o rezolvare poate fi găsită doar în plan legislativ, nu la nivelul instanțelor de judecată; judecătorul în materie civilă este ținut a respecta prevederile art. 339 alin. 2 Cod procedură civilă, respectiv să majoreze prin încheiere executorie onorariul provizoriu doar după depunerea la dosar a raportului, a răspunsului la eventualele obiecțiuni sau a raportului suplimentar, iar după pronunțarea încheierii executorii instanța civilă este practic dezinvestită de orice chestiune legată de plata onorariului.

Personal apreciez că, *de lege ferenda*, s-ar impune completarea art. 339 Cod procedură civilă cu un nou alineat, astfel : „În cazul în care partea obligată la plata diferenței de onorariu nu-și execută obligația în termen de 5 zile de la comunicarea încheierii executorii prevăzută la alin. 2, suma convenită expertului se achită din fondul pentru ajutor public judiciar prin compartimentul economic al tribunalului, iar încheierea menționată constituie titlu executoriu și se transmite din oficiu organelor fiscale pentru punerea în executare,,.

J. La întocmirea notei de evaluare a onorariului de expert, să se țină seama cu strictețe de criteriile de evaluare prevăzute de art. 23 alin. 1 din OG nr. 2/2000, să fie indicate concret criteriile de evaluare, iar nota de evaluare a onorariului să fie un document distinct de decontul cheltuielilor de transport, cazare, diurnă sau al altor cheltuieli ocazionate de efectuarea expertizei și în strânsă legătură cu aceasta, decont însoțit de înscrisuri doveditoare ale cheltuielilor solicitate.

Aceasta deoarece chiar art. 22 alin. 1 din OG nr. 2/2000 face distincția dintre nota de evaluare a onorariului și decontul cheltuielilor de transport, cazare, diurnă sau al altor cheltuieli ocazionate de efectuarea expertizei și în strânsă legătură cu aceasta, suma reprezentând onorariul având un regim juridic distinct de sumele reprezentând cheltuieli de transport, cazare, etc. chiar și după încasarea lor de către expert (onorariul este supus diverselor impozite, taxe, pe când sumele primite de expert cu titlu de rambursare cheltuieli de transport, cazare, etc., nu sunt supuse impozitării).

Necesitatea întocmirii de documente distincte pentru onorariu și diversele cheltuieli este dată și de modul de stabilire a acestora dar și de facilitarea examinării lor de către judecător în vederea stabilirii onorariului definitiv și a cheltuielilor definitive

Astfel, onorariul se stabilește conform unor criterii indicate de art. 23 alin. 1 din OG nr. 2/2000 (complexitatea lucrării, volumul de lucru depus, gradul profesional ori științific al expertului), pe când cheltuielile de transport, cazare, diurnă sau al altor cheltuieli ocazionate de efectuarea expertizei și în strânsă legătură cu aceasta se stabilesc prin totalizarea tuturor cheltuielilor materiale efectuate de expert în legătură cu expertiza, justificate cu documente justificative (bonuri fiscale, chitanțe, facturi, etc).

O prezentare în același document, eventual și cu elemente de evaluare onorariu și de cheltuieli interpusă, fără îndoială că nu ușurează sarcina judecătorului de a stabili în mod just pe de o parte cuantumul onorariului definitiv iar pe de parte cuantumul cheltuielilor, ci dimpotrivă.

.....

Având cunoștință de memoriile adresate Tribunalului Hunedoara în ultimii ani de către colectivul de experți tehnici judiciari din județul Hunedoara, în care au exprimat nemulțumiri cu referire la modul de lucru dintre instanțe și experți, deși subiectul temei prezentate de mine nu vizează așteptările experților din partea judecătorilor, dorind găsirea unei căi de rezolvare a nemulțumirilor indiferent că sunt sau nu întemeiate, voi prezenta sub forma unor așteptări din partea experților trei aspecte ce ar putea fi privite și ca recomandări colegiale:

-mă aștept ca experții, imediat ce au luat cunoștință de adresa de numire pentru efectuarea expertizei, să invoce ei înșiși în fața instanței prevederile art. 331 alin. 2 fraza 2 și urm. Cod procedură civilă, în situația în care sunt nemulțumiți de cuantumul onorariului provizoriu fixat și de termenul de efectuare a expertizei, iar instanța a stabilit onorariul și termenul fără fixarea unei audieri în camera de consiliu și fără a solicita expertului să estimeze în scris costul lucrării și termenul necesar efectuării expertizei (este adevărat că, potrivit textului de lege invocat, posibilele demersuri ale instanței reglementate de frazele 2 și urm. din alin. 2 s-ar situa temporal anterior stabilirii onorariului provizoriu prin încheiere, dar, în opinia mea, nimic nu împiedică instanța ca, pentru motive temeinice, să modifice cuantumul onorariului provizoriu inițial).

-mă aștept ca experții să restituie instanțelor adresele de numire care nu conțin elementele esențiale prevăzute de art 17 din OG nr. 2/2000, în special cele referitoare la obiectivele stabilite prin încheiere, invocând această neregularitate, fiind discutabil dacă expertul a fost investit legal să efectueze expertiza, câtă vreme obiectivele nu au fost indicate prin încheiere, așa cum impun atât prevederile art. 17 alin. 1 cât și prevederile art. 331 Cod procedură civilă.

-mă aștept ca experții să informeze instanța că nu vor proceda la efectuarea expertizei atâta timp cât onorariul provizoriu fixat de instanță nu a fost platit de parte în contul biroului local de expertize, astfel cum impune art. 17 alin. 2 și 3 din OG nr. 2/2000.

Judecător Rogoveanu Ion

– Tribunalul Hunedoara